

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa slo ñati jii Jesucristo nde quichi Filipos

1 Pablo lo'o Timoteo laca cuare. Tyucuaa ya ndyu'ni ya cña jii Jesucristo, bi' cha' nscua ya quityi re cha' caa ca slo cu'ma, cha' tya'a ñati jii ycu' Ndyosi laca na. Cua ngusñi na cha' jii Jesucristo, bi' cha' laca na ñati jii ycu' Ndyosi. La cui' jua'a lo'o quityi re chcu' ya xi lo'o lcaa ngu' cusu' nu laca loo jii ña'a taju cu'ma, jua'a chcu' ya xi lo'o xa' la ngu' nu laca cña, nu ntsu'u cha' xtyucua jii ma. ²Ndi'ya nti' na', cha' ña'a ti cua'ni ycu' Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' ti ti tyi' tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

Nchcui' Pablo lo'o ycu' Ndyosi cuentya jii ngu' Filipos bi'

³Lcaa quiya' lo'o ndyi'u ti' na' jii cu'ma, li' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na'; ndya na' xlya'be jii ycu' Ndyosi cuentya jii lcaa ma li'. ⁴Lo'o nchcui' na' lo'o Ni cuentya jii ma, chaa ti ti' na' nchcui' na' lo'o Ni li'. ⁵Tya lo'o ndyuna ma cha' tso'o jii Cristo tya clyo, ña'a ti tsa cu' ti nxyucua ma 'na cha' chcu' na' cha' bi' lo'o xa' la ñati; ⁶bi' cha' cua jlo ti' na' juani cha' ña'a ti tya cua'ni ycu' Ndyosi cña ne' cresiya jii

ma, ña'a cuayá' nu tyu'u scua cña bi', nu lo'o tyaa Jesucristo chaca quiya', cha' la cui' ycu' Ni laca nu nguxana ngua'ni cña ne' cresiya jii ma tya clyo. ⁷Tso'o si culacua xi ti' na' jua'a cuentya jii cu'ma, xqui'ya cha' lcaa tsa ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jii cu'ma; stu'ba ti ndyaca cha' jii cu'ma lo'o na', tso'o tsa ndyu'ni Ni lo'o na cha' ndyu'ni na cña jii Jesucristo. Nguxtyucua ma jna' tsubi' lo'o nguta'a na' slo ngu' nu laca loo cha' nxacu' na' cha' jii ngu' bi'; nacui' na' jii ngu' cha' tso'o tsa laca cha' nu cua nda ycu' Ndyosi lo'o na, lo'o jua'a ndacha' liñi na' jii ngu' ñi'ya laca cha' liñi bi'. Lo'o juani tya nxyucua ma 'na, masi ntsu'u na' ne' chcu' xqui'ya cha' nchcui' na' cha' jii Jesús lo'o ñati. ⁸Cua jlo ti' ycu' Ndyosi cha' ñi'ya ntsu'u tyiquee ycu' Jesucristo ña'a Ni jii lcaa cu'ma, la cui' jua'a ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jii cu'ma. ⁹Ndi'ya laca cha' nu nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi cuentya jii ma; ndijña na' chacuayá' jii Ni cha' ña'a ti tso'o la tyu'u tyiquee ma ña'a ma jii tya'a ñati ma, cha' jua'a taca ca cuayá' la ti' ma lcaa cha', cha' jua'a taca culacua tso'o la ti' ma;

¹⁰ndijña na' cha' lcaa tyempo taca ca'ya cha' hique mā ñi'ya nu tso'o la cha' cua'ni mā. Jua'a nga'aa tyaja'a mā cua'ni la mā cha' cuxi, nga'aa tyanu yabe' hichu' mā nu lo'o tyalaa tsā cha' caa Cristo chaca quiya'. ¹¹Quiña'a tsa cha' tso'o taca cua'ni mā lcaa su ndi'i mā chalyuu xqui'ya Jesucristo, cha' ndyu'ni Cristo cña ne' cresiya ji'i mā; bi' cha' taca cua'ni tlyu mā ji'i ycu'i Ndyosi, taca cua'ni chi' mā loo Ni.

**Sca ti cha' nti' Pablo nde chalyuu,
cha' caca yu cña ji'i Cristo**

¹²Cu'ma' ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, nti' na' cha' caca cuayá' tso'o ti' mā cha' cua lijya ngañi la cha' tso'o ji'i Jesús laja ngu' quichi re, xqui'ya cha' cuxi nu ndyaca 'na re. ¹³Nga'a na' ne' chcuā juani, bi' cha' jlo ti' lcaa ñati nu ndi'i ni'i tlyu ji'i gobierno re, cha' cua ngusu'ba ngu' 'na ne' chcuā xqui'ya cha' ndya'a na' lo cña ji'i Cristo; masi lcaa sendaru nu ndi'i ca nde, masi xa' la ñati, cua jlo ti' ngu'. ¹⁴Lo'o jua'a cua ña'a ca ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tsa ndu' cua tso'o la jlyu ti' ngu' cha' ji'i nu Xu'na na juani, cua tlyu la xi tyiquee ngu' juani; nga'aa ntsii ngu' chcu'i ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi lo'o xa' ñati, xqui'ya cha' ná ntsii na' lo'o ntsu'u na' ne' chcuā re.

¹⁵Chañi cha' ntsu'u ñati nu nchcu'i cha' ji'i Cristo lo'o tya'a xqui'ya cha' chii' ti nti' ñati bi', na cua nti' tsa ñati bi' xuu' tya'a lo'o ya; pana tya ntsu'u la xi xa' la ngu' nu nchcu'i cha' bi' xqui'ya cha' tso'o ti tyiquee ngu'. ¹⁶⁻¹⁷Ntsu'u tsa tyiquee ngu' bi' ña'a ngu' ji'i ycu'i Ndyosi, lo'o

jua'a jlo ti' ngu' cha' cua nda Ni cña 'na cha' xacu'i na' cha' ji'i ñati nu xuu' tya'a lo'o na xqui'ya cha' tso'o ji'i Cristo. Nu ñati nu chii' nti' ni, si'i na tyucui tyiquee ñati bi' nchcu'i ngu' cha' ji'i Cristo; laca cha' cua nti' ngu' tyijiloo ngu' ji'i tya'a ngu'. Lo'o jua'a cua nti' tsa ngu' cha' ta la ngu' cha' ti' 'na laja lo'o ndi'i na' ne' chcuā. ¹⁸Ná ndube ti' na' ñi'ya ndyu'ni ngu' bi', masi tyucui tyiquee chcu'i ngu' cha' ji'i Cristo lo'o ñati, masi cha' cuiñi ti ntsu'u tyiquee ngu' nu lo'o nchcu'i ngu' cha' bi'; pana tso'o tsa nti' na' si ña'a ti tya cañi la cha' ji'i Cristo bi'.

Lo'o jua'a tya caca chaa la ti' na' tyempo nde loo la. ¹⁹Ndu' ti' na' cha' yala ti caca tso'o la cha' jna' re, cha' cua jlo ti' na' ñi'ya ndijña tsa mā ji'i ycu'i Ndyosi cha' tyu'u na' ne' chcuā re, cha' tyu'u na' nde liya'; jlo ti' na' cha' nxyucua tsa la cui' Xtyi'i ycu'i Jesucristo 'na. ²⁰Ndi'ya nti' na' cua'ni na': nti' tsa na' cha' ná caca tyuju'u ti' na' lo'o chcu'i na' cha' ji'i Jesús lo'o ñati; masi tyempo nu lijya nde loo la, masi tyempo juani, tlyu caca tyiquee na' lo'o chcu'i na' cha' ji'i Jesús. Jua'a nti' na' cua'ni na', cha' ña'a ti cua'ni tlyu na' ji'i Cristo, masi tya lu'ú ti na', masi cua ngujui na'. ²¹Sca ti cha' nti' na' cua'ni na' nde chalyuu, cha' caca na' cña ji'i Cristo. Tso'o la masi cajaa na', nti' na', cha' li' taca ña'a na' ji'i ycu'i Ni; ²²pana ná jlo ti' na' na laca nu tso'o la cha' cua'ni na', cha' ná tyiquee' tya taca cua'ni na' tya quiña'a la xi cña ji'i nu Xu'na na, si tya tyi'i la na' xi chalyuu. ²³Tyucuaa lo cha' nti' na' cha' caca 'na lacua: Nti' tsa na' cha' xtyanu na'

ji'i chalyuu re, cha' li' taca tyi'i na' lo'o Cristo, cha' bi' nu tso'o la nti' na'; ²⁴pana juani ni, ndulo la cha' ji'i cu'ma si tya tyi'i la na' xi chalyuu. ²⁵Nda ti' na' cha' jua'a caca 'na, cha' tya tyi'i la na' xi chalyuu. Li' taca xtyucua la na' ji'i lcaa cu'ma, cha' xñi tso'o la ma cha' ji'i Cristo; jua'a caca chaa la ti' ma lo'o jlya tso'o ti' ma ji'i Ni. ²⁶Lo'o caa na' cha' tyi'i na' slo ma chaca quiya', li' tso'o tsa caca tyiquee ma cuentya ji'i Jesucristo xqui'ya na'.

²⁷Bi' cha' juani, cui'ya ma cuentya ñi'ya nga'a cha' cua'ni ma chalyuu cuentya ji'i cha' ji'i Cristo nu cua ngusñi ma. Si jua'a ndu'ni ma, li' ná ndu'ni cha' masi caa na' ca quichi tyi ma, masi ná caca caa na'. Ná tyiquee' caja cha' 'na cha' sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma lo'o tya'a ma, cha' ndalo tsa tyiquee ma ji'i tya'a cusuu ma ca bi'; ná tyiquee' stu'ba ti culacua ti' ma lo'o tya'a ma laja lo'o tyiquee' tsa nhcui' ma lo'o ngu' cha' xñi ngu' cha' tso'o bi' ji'i Cristo. ²⁸Lo'o ndu'ni ma jua'a, li' nga'aa ntsu'u cha' cutsii ma ji'i ngu' tya'a cusuu ma, cha' taca ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nscua cha' cuityi ycu' Ndyosi ji'i lcaa ñati cuxi. Pana cu'ma ni, cua ngulaá ma ji'i nu cuxi bi'; ycu' Ndyosi ndu'ni cha' taca tyijiloo ma ji'i ñati cuxi bi'. ²⁹Tso'o tsa laca cha' nda ycu' Ndyosi chacuayá' cha' ngusñi ma cha' ji'i Cristo; pana cua nscua cha' caja xi cha' ti' ji'i ma, nu lo'o cua ngusñi ma cha' ji'i Cristo bi'. ³⁰Stu'ba ti ndyaca cha' ji'i cu'ma lo'o na', ti'i tsa cña nu cua ngujui ji'na. Pana cua na'a ma ñi'ya ngua'ni na' cña tya tsubi' la, cha' lye tsa nxuu tya'a

na' lo'o nu cuxi; lo'o ña'a ti taca ca cuayá' ti' ma cha' lye tsa ndyu'ni na' cña juani.

Ngua Jesús sca ngu' ti'i lo'o yaa yu chalyuu, cha' tiya' la li' tlyu tsa chacuayá' nda ycu' Ndyosi ji'i yu

2 Ná tyiquee' cua nguula la ti' tyiquee ma juani, xqui'ya cha' cua ngusñi ma cha' ji'i Cristo; cua tso'o la nti' ma cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ma. La cui' ti cha' xqui'ya nu Xtyi'i ycu' Ndyosi stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i ma lo'o tya'a ma, jua'a lo'o ycu' Ni, ña'a cuayá' nu nchca tya'na ti' ma ña'a ma ji'i tya'a ma, ña'a cuayá' nu tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a ma. ²Bi' cha' lacua, si chañi cha' jua'a nti' ma, li' cua'ni ma cha' caca tso'o tyiquee na'; jua'a caca nu lo'o ña'a na' cha' stu'ba tsa ntsu'u cha' ji'i ma lo'o tya'a ma, cha' sca ti cha' ntsu'u tyiquee ma, cha' sca ti cha' nlyacua ti' ma, cha' sca ti cuayá' tso'o ti nti' ma ña'a ma ji'i tya'a ma. ³Cua'ni ma cha' ná quiña'a cha' tyu'u tyiquee ma lo'o cua'ni ma sca cña; si' xcu' cha' ji'i ycu' ca ma culacua ti' ma, ni si'i na cua'ni tyucuaa ti' ma lo'o tya'a ma. Tso'o la si culacua ti' ma cha' tso'o la laca nu xa' la ngu' tya'a ma, pana ná tso'o ycu' ca ma; ⁴cube la ti' ma ñi'ya caca cha' ca tso'o cha' ji'i xa' la ngu' tya'a ma, si' xcu' cha' ji'i ycu' ca ma nu nga'a cha' cube ti' ma.

⁵Tso'o si culacua ti' ma ñi'ya nlyacua ti' ycu' Jesucristo. Ndi'ya ngua cha' ji'i yu: ⁶Tyucui tyempo ycu' Ndyosi tsiya' ti laca Jesucristo, ná ntsu'u tyempo nu ná laca yu

ycui' Ndyosi; pana lo'o yaa yu lo yuu chalyuu, ná ngulacua ti' Jesús cha' çalo'o yu lcaa chacuayá' jii' ycu' Ndyosi, masi ntsu'u tsa chacuayá' jii' yu slo Ni nquicha', cha' stu'ba ti ntsu'u cha' jii' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu. ⁷Pana nguxtyanu yu chacuayá' nu ntsu'u jii' yu ca slo ycu' Ndyosi Sti yu, cha' tso'o la ngua ti' yu lo'o ngua'ni yu jua'a. Lo'o li' ntaja'a yu ngua yu ñati, cha' caja ñi'ya xtyucua yu ji'na; ñi'ya nclya lcaa ñati, jua'a ngula yu nde chalyuu, ñati tsiya' ti ngua yu. ⁸Ngua yu sca ñati ti'i, lo'o jua'a tso'o tsa ndaquiya' yu cña nu cua nda ycu' Ndyosi Sti yu jii' yu; ngujui yu, hasta ngujui yu lo crusi, masi jua'a ndujui ngu' jii' ngu' nu xña'a tsa nu ngua li'. ⁹Bi' cha' juani cua ndyaa lo'o Ni jii' yu cha' stu'ba ti tyi'i yu ca su tlyu la ca su ntucua ycu' Ni; juani tlyu tsa chacuayá' cua nda Ni jii' Jesús. Tyucui ña'a chalyuu nga'aa ntsu'u la xa' chacuayá' nu tlyu la, ¹⁰cha' jua'a tyu sti' lcaa na lu'ú nde loo Jesús, masi ñati, masi cui'i. Ná ntsu'u su tye cha' cua'ni chi' ngu' loo yu xqui'ya chacuayá' nu cua nda Ni jii' yu, masi nu ndi'i ca nde cua, masi nu ndi'i nde lo yuu chalyuu, masi ngu' nu cua nguatsi', lo'o jyo'o bi' cua'ni chi' ngu' loo yu. ¹¹Cuii tsa chcu' lcaa ñati cha' Jesucristo laca Xu'na lcaa ca chalyuu, jua'a tso'o tsa cua'ni tlyu ngu' jii' ycu' Ndyosi Sti na.

Ñi'ya nu ntyiji'i xee cuii nde talya, jua'a cua'ni na lo'o ndi'i na chalyuu

¹²Cu'ma ngu' tya'a na nu tyaca'a tsa ma 'na, cua ndaquiya' tsa ma

jii' cha' nu nchcui' na' lcaa tsá lo'o nguti'i na' lo'o ma; ña'a ti tya ndulo tsa cha' jii' ma cha' taquiya' la ma jii' cha' nu nchcui' na', masi tyijyu' tsa nga'a na' ca su ndi'i ma juani. Ña'a ti cua'ni cña ti' ma cha' caca lyiji lcaa cha' nu ngua ti' ycu' Ndyosi cua'ni Ni ne' cresiya jii' ma lo'o ngua'ni lyaá Jesucristo jii' ma. Xti ti cha' tyu'u tyiquee ma cuentya jii' ycu' ma, pana cube la ti' ma jii' ycu' Ndyosi. ¹³Tyi'u ti' ma cha' lcaa tsá ndu'ni ycu' Ndyosi cña laja ne' cresiya jii' ma, cha' taca cua'ni ma cña jii' Ni; jua'a ndu'ni Ni cha' tyaja'a ma cua'ni ma lcaa ña'a nu nti' ycu' Ndyosi cha' cua'ni ma.

¹⁴Lcaa lo cña nu cua'ni ma ni, ná caca chii nti' ma ña'a ma jii' ngu' lo'o ndyu'ni ma cña bi', ná xlyú ma cha' hichu' ngu', ¹⁵cha' ná caca ñacu' ngu' cha' ntsu'u qui'ya jii' ma li', lo'o jua'a ná caja su lyiji cua'ni ma sca cha' li'. Tso'o la si caca cuayá' ti' ngu' cha' chañi cha' laca ma sñi' ycu' Ndyosi tyucui tyiquee ma, masi xcui' ndi'i ti ma chalyuu laja ñati cuxi, laja ñati nu chii nti' ngu' ña'a jii' tya'a ngu'. Xqui'ya cu'ma nga'a cha' cañi cha' jii' Jesús lcaa su ndi'i ñati bi'; ñi'ya nu ntyiji'i xee cuii nde talya, jua'a caca ma xee nde chalyuu, ¹⁶nu lo'o ta ma cha' lo'o ngu', si chcu' ma cha' tso'o jii' Cristo nu taca ta chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii' ngu'. Si jua'a cua'ni ma, tso'o tsa caca tyiquee na' ña'a na' jii' ma lo'o tyalaa tsá nu cua'ni cuayá' Cristo jii' lcaa ñati. Li' taca ca cuayá' ti' na' cha' tso'o ti ngutu'u scua cña bi' 'na, si'i na nguliji yu'u cña bi' jua'a ti. ¹⁷⁻¹⁸Jlo ti' na' cha' si'i cha' xca

ti laca nu ngua'ni mā lo'o ngusñi mā cha' jil'i ycuil' Ndyosi; quiña'a tsa na nguxtyanu mā, tyuu quiya' cua nda mā tyucui ña'a mā cha' caca mā cña jil'i Cristo, xquilya cha' cua ngusñi mā cha' jil'i Ni. Lo'o juani lo'o na' ni, cujuui ngu' 'na, nti' na'; chcuna' chalyuu 'na jua'a ti cuentya jil'i cu'ma. Pana ná ntsii na'; masi jua'a caca 'na, chaa tsa ti' na' ndi'ii. Lo'o jua'a nti' na' cha' ca chaa ti' cu'ma, cha' stu'ba ti ca chaa ti' na' lo'o cu'ma.

**Nhcui' Pablo cha' jil'i Timoteo
lo'o jil'i Epafrodito**

¹⁹Chacuayá' jil'i Jesús nu Xu'na na, ná tyiquee' ta na' jil'i yu Timoteo cha' tsaá yu ca su ndi'ii mā yala ti, cha' quije xi cha' 'na ñi'ya nu ndi'ii ca mā; tso'o tsa caca tyiquee na' lo'o cuna na' cha' bi'. ²⁰Sca ti yu bi' laca nu chañi cha' stu'ba ti nti' yu lo'o na', nu chañi cha' ntsu'u tyiquee yu ña'a yu jil'i cu'ma; ²¹ná ndi'ii xa' la ngu' tya'a na ca nde nu ndube ti' ñi'ya ndyaca cña jil'i Jesucristo ca su ndi'ii mā, xcui' na ntsu'u la tyiquee ngu' jil'i cña jil'i ycuil' ca ngu'. ²²Lo'o cu'ma, cua jlo ti' mā cha' lubii tsa cña nu ndyu'ni yu Timoteo bi'. Stu'ba ti ndyu'ni yu cña lo'o na' ñi'ya nti' si cua laca yu sñi' na', stu'ba ti ndya'a ya nhcui' ya cha' tso'o jil'i Jesús lo'o xa' ñati. ²³Lo'o tye caca cuayá' jna', li' ta na' jil'i yu cha' hora ti tsaá yu ca su ndi'ii mā, ²⁴masi nda ti' na' cha' lo'o ycuil' na' taca caa na' yala ti ca su ndi'ii mā chacuayá' jil'i ycuil' nu Xu'na na.

²⁵Lo'o jua'a ndu'ni tsa cha' caa chaca yu ca slo mā, nti' na'; Epafrodito laca yu bi'. La cui' yu

tya'a ndya'a ya cña laca yu, lo'o jua'a nguula tsa cña ngua'ni yu lo'o ya lo'o nguxacui' ya cha' jil'i ngu' cuxi. La cui' yu bi' laca nu nda mā yaa ca slo na' tya tsubi' la, cha' xtyucua yu 'na lo'o na laca nu lyiji xi 'na cha' tyiji yu'u 'na chalyuu. ²⁶Tiji' tsa ti' yu jil'i cu'ma, bi' cha' nti' yu caa na'a yu jil'i mā chaca quiya'; ngulacua tsa ti' yu lo'o ngujui cha' jil'i yu cha' cua ndyuna mā cha' quicha tsa yu. ²⁷Chañi tsa cha' quicha tsa yu nu ngua li', cua cajaa ti yu ngua; pana ycuil' Ndyosi ngua'ni tya'na ti' Ni jil'i yu. La cui' jua'a ngua tya'na ti' Ni ña'a Ni 'na, cha' cua laca ngujui tsa cha' xñi'ii ti' 'na ca nde; lo'o li' lye la ngua xñi'ii ti' na' si cua ngujui yu, pana ndyaca tso'o yu li'. ²⁸Bi' cha' tso'o tsa nti' na' juani si yala ti caa yu ca slo cu'ma, cha' lo'o cu'ma caca chaa tsa ti' mā, nu lo'o ña'a mā jil'i yu chaca quiya'. Nga'aa culacua tsa ti' na' cuentya jil'i cu'ma li'. ²⁹Caca chaa ti' mā lo'o yu lacua; tso'o tsa chcuil' mā lo'o yu lo'o tyalaa yu ca slo mā, cha' laca yu tya'a ngusñi mā cha' jil'i nu Xu'na na. Lo'o jua'a cua'ni chí mā loo cua ña'a ca ñati nu cua'ni ñi'ya nu ngua'ni yu bi'; ³⁰ná ndyutsii yu, masi cua cajaa ti yu laja lo'o nguxtyucua yu jil'i ya lo'o cña jil'i Cristo re tya tsubi'. Masi ná ngua caa cu'ma ca nde, pana cua nda mā jil'i ycuil' yu lijya yu cha' cua'ni yu la cui' cña nu ná ngua cua'ni cu'ma, nu nxyucua tsa jil'i ya li'.

**Ñi'ya nu chañi ca cha' ca ti qui'ya nu
ntsu'u ji'na cuentya jil'i ycuil' Ndyosi**

3 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, juani cua nti' tsa na'

cha' ca chaa ti' mā xqui'ya ycu' nu Xu'na na. Ná ndu'ni cha' 'na, masi tya chaca quiya' chcu' na' la cui' tya'a cha' nu nguscua na' tya clyo; ná tyiquee' xtyucua na' xi ji'ī mā, si chcu' na' chaca quiya'. ²Tii ti ti' mā, cui'ya tso'o mā cuentya ji'ī nu ngu' cuxi bi', cha' ñi'ya ndu'ni xne' taja, jua'a ndyu'ni ngu' bi'. Xqui'ya cha' cusu' nu jlya tsa ti' ngu' bi' ji'ī, bi' cha' ndatsaa ngu' ji'ī xa' ñati cha' xi'yu ngu' quiji ngu', masi sca cña nu cua'ni ñu'u ji'ī ngu' laca; si' sca cha' tso'o laca bi'. ³Pana nu na ni, chañi laca cha' ngulacua ycu' Ndyosi ji'na, masi xa' ña'a nchcu' nu ngu' bi'. Cua ndu'ni tlyu na ji'ī ycu' Ndyosi xqui'ya Xtyi' ycu' Ni; chaa tsa ti' na ndi' na chalyuu nu lo'o cua ngujui chalyuu ji'na xqui'ya Jesucristo, cha' nga'aa jlya ti' na ji'ī sca cha' nu ndatsaa ñati chalyuu ji'na cha' cua'ni na ji'ī. ⁴Lo'o na', jlya tsa ti' na' ji'ī nu cha' cusu' bi'. Tya tsubi' la ni, ná njyacua xa' la ñati 'na, lye la ndaquiya' na' lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'ī ngu' judío tya'a ya. ⁵Cua snu' ti tsā ntsu'u na' lo'o ngusi'yu ngu' quiji na' cha' ngulacua ngu' 'na; ngu' judío laca na' tya lo'o ngula na', tañi ngu' hebreo laca tañi na'. Jua'a la cui' tya'a ñati ji'ī ngu' Benjamín ngua ngu' cusu' 'na. Ngu' fariseo laca na', bi' cha' ndaquiya' tsa na' lcaa ca cña nu ntsu'u cha' cua'ni ya cuentya ji'ī cha' cusu' ji'ī ngu' judío; ⁶cha' jlya tsa ti' na' ji'ī nu cha' cusu' bi', bi' cha' nguxcube' tsa na' ji'ī lcaa ñati nu ngusni cha' ji'ī Jesucristo, lya' tsa ti' na' ji'ī ngu' bi'. Lo'o jua'a ná ntsu'u qui'ya 'na lo'o ngu' judío cuentya ji'ī cha' cusu' bi', cha' cua ndaquiya' tsa na' lcaa nu cha' cusu'

bi'; tya sa'ni cua ngua lubii cresiya jna', si chañi cha' caca tso'o cresiya ji'na cuentya ji'ī ycu' Ndyosi jua'a ti. ⁷Sa'ni la ngua ti' na' cha' tso'o tsa ñati laca na' xqui'ya cha' cusu' bi', pana juani nga'aa nclyacua ti' na' ji'ī cha' bi' xqui'ya Cristo. ⁸Lo'o jua'a, masi tucuna' na' lcaa cha' nu ndiya tsa ti' na' nde chalyuu, ná cube ti' na'; tlyu la tsiya' ti laca cha' tso'o nu cua ngujui 'na juani, laja lo'o ndyuloo na' ji'ī Jesucristo nu Xu'na na'. Xqui'ya Cristo, bi' cha' cua nguxtyanu na' ji'ī lcaa cha' cusu' bi'; nga'aa tso'o cha' cusu' bi' tsiya' ti, nti' na', hasta xcuaa na' ji'ī, nti' na'. Tsa bi' ti cha' nti' na', cha' xñi tso'o na' cha' ji'ī Cristo, ⁹cha' stu'ba ti tyu'u tyiquee na' lo'o Ni. Ná ngüityi ycu' Ndyosi qui'ya 'na nu lo'o ndaquiya' tsa na' ji'ī nu cha' cusu' bi'; laca cha' cua ngüityi ycu' Ni qui'ya 'na lo'o jlya ti ti' na' ji'ī cña nu ngua'ni Cristo, tsa bi' ti cha'. Bi' cha' ngua'ni Ni cha' caca tso'o cresiya jna'. ¹⁰Lo'o juani ni, tsa bi' ti cha' nti' na', cha' tyuloo lyiji na' ji'ī Cristo, cha' ca tii na' cha' tya ndyu'ni ycu' Ndyosi cña lo'o na' lo'o la cui' tya'a juersa nu cua ntsu'u ji'ī Ni lo'o ngua'ni Ni cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Ná ndu'ni cha' masi jua'a chcube' na' ñi'ya nu cua nchcube' ycu' Jesús, masi chcuna' chalyuu 'na tsiya' ti ñi'ya lo'o cua ngujui ycu' Cristo lo crusi. ¹¹Lo'o juani ndü ti' na' cha' caja chaca chalyuu 'na tiya' la, sca chalyuu nu ná nga'a cha' tye, masi cua ngujui na'.

Cua'ni cña ti' na cha' jyacua na ji'ī cha' tlyu nu caja ji'na nde loo la

¹²Ná nacui na' cha' cua ndye ngua tso'o cresiya jna' cuentya ji'ī

ycui' Ndyosi sca ti quiya', lo'o juani nga'aa ntsu'u qui'ya 'na; ná ni na' jua'a. Na cua laca nacui Jesucristo cha' laca na' ñati jil'i ycui' Ni, bi' cha' lye tsa ndyu'ni cña ti' na' cha' ca tso'o lyiji cresiya 'na. ¹³Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, cua jlo ti' na' cha' tya lyiji caca jua'a lo'o na'. Tsa bi' ti cha' ndulo tsa cuentya 'na, cha' cua'ni yala na' juani cha' jyacua na' jil'i cha' tlyu nu cua lijya nde loo la, cha' ca tso'o lyiji cresiya 'na lo'o ycui' Ndyosi, masi nga'aa tyi'u ti' na' leaa ña'a cha' nu ngua 'na nu ngua tya sa'ni la. ¹⁴Bi' cha' lacua, liñi tyucuij nxñi na' cha' jyacua na' jil'i nu cha' tlyu bi', cha' bi' laca nu cua ngua'ni cho'o ycui' Ndyosi cuentya ji'na ca su ntucua ycui' Ni. Taca caja cha' bi' ji'na ca li', xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' ji'na lo'o Jesucristo.

¹⁵Tso'o tsa si la cui' jua'a culacua ti' ca ta'a na nu cua ngusñi tso'o na cha' jil'i Jesús; ycui' Ndyosi laca nu culu'u liñi la jil'i ma' li', si ntsu'u ngu' tya'a ma' nu nclyacua ti' xi xa' la cha'. ¹⁶Tso'o lacua, tya cua'ni la na la cui' tya'a cha', ñi'ya nu ngua cuayá' tso'o ti' na tya clyo.

¹⁷Cu'ma ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, tso'o si cua'ni ma' tsa ña'a cha' nu cua na'a ma' 'na cha' ndu'ni na'. La cui' jua'a cui'ya tso'o ma' cuentya ñi'ya nu ndyu'ni xa' la ngu' tya'a na, nu ndu'ni ñi'ya nu ndu'ni ti cuare, cha' jua'a cua'ni ma'. ¹⁸Cua tyuu tsa quiya' cua nda ya la cui' cha' re lo'o cu'ma, lo'o juani hcui' na' chaca quiya' lo'o ma', masi xñi'i tsa ti' na' hcui' na' ndi'ya: Ntsu'u tsa ngu' tya'a cusuu Cristo, masi cua ngujuui yu lo crusi

cuentya jil'i ngu'; tya'a cusuu Cristo laca ngu' bi', cha' ntsu'u tsa cha' cuxi nu ndu'ni ngu' leaa se'i su ndya'a ngu'. ¹⁹Nga'a cha' tya'a ngu' bi' ca chalyuu talya nu lo'o cajaa ngu', xqui'ya cha' sca ndyosi cuiñi ntsu'u jil'i ngu' bi'; cua ña'a ca na nu ndacui tsa ti' ngu' jil'i cha' caja jil'i ngu' nde chalyuu, bi' laca ndyosi jil'i ngu' bi'. Lo'o jua'a tyixi tsa ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', masi nga'a cha' ca tyuju'u tsa ti' ngu'; xcui' ntsu'u tyiquee ngu' jil'i cua ña'a ca na nu ntsu'u nde chalyuu. ²⁰Pana nu na ni, ca su ntucua ycui' Ndyosi tsiya' ti, ca ndacua ntsu'u quichi' tyi na nu chañi ca. Lo'o juani chaa tsa ti' na ntajatya na jil'i Jesucristo nu Xu'na na, ni jacua' tyu'u Ni nde cua su ntsu'u quichi' nu ca tyi na, cha' caqui'ya Ni ji'na nde chalyuu, cha' cua'ni lyaá lyiji Ni ji'na. ²¹Xcutsa'a Ni jil'i tyucui ña'a na li', cha' caca na ñi'ya laca ycui' Ni. Quicha ti ti' tyucui ña'a na juani, pana ycui' Ndyosi ni, tso'o tsa ña'a tyucui ña'a Ni; la cui' jua'a caca tyucui ña'a na nde loo la li'. Taca jil'i Ni culo Ni cña jil'i leaa lo na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a taca jil'i Ni xcutsa'a Ni jil'i tyucui ña'a na tsiya' ti.

Lcaa tsá caca chaa ti' na
xqui'ya ycui' nu Xu'na na

4 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, tyaca'a tsa cu'ma 'na; ñati nu cua nda ycui' Ndyosi jna' laca cu'ma, xqui'ya cha' ndyu'ni na' cña jil'i Ni. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' xqui'ya cu'ma, lo'o jua'a xñi'i xi ti' na' lo'o ná ndi'i na' ca slo cu'ma. Nga'a cha' cua'ni ma' cha' tyanu tso'o cha' jil'i ycui' nu Xu'na na ne' cresiya jil'i ma'.

²Lo'o cu'ma ma' Evodia lo'o ma' Síntique ni, cui'ya ma cha' clyu ti' 'na, cua'ni ma cha' stu'ba ti tyu'u tyiquee ma lo'o tya'a ma. Ngu' tya'a na laca ma xqui'ya nu Xu'na na, bi' cha' cua'ni ma cha' cati cha' cusuu nu ntsu'u jii ma lo'o tya'a ma. ³Lo'o nu'u nu tso'o tsa tya'a ndya'a na cña, cua nti' na' cha' xtyucua nu'u jii tyucuaa ma' cusu' bi', cha' taca ca tso'o tyiquee ngu' bi' lo'o tya'a ngu'. Tyucuaa ma' cusu' bi' cua ngua'ni tsa ngu' cña cha' cañi la cha' tso'o jii Jesús nquicha'; stu'ba ti ngua'ni ngu' bi' cña lo'o na', lo'o Clemente, lo'o xa' la ngu' tya'a ndya'a ya cña. Cua nscua xtañi lcaa ngu' bi' lo quityi jii ycuu' Ndyosi, nu nscua xtañi ñati nu caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye jii.

⁴Nti' na' cha' lcaa tsa caca chaa ti' ma xqui'ya ycuu' nu Xu'na na; masi tucua quiya' chcuu' na' cha' bi' lo'o ma; Nti' na' cha' caca chaa ti' ma.

⁵Xcuu' cua'ni tya'na tsa ti' ma lo'o lcaa ñati, cha' ca cuayá' ti' ñati cha' jua'a ndu'ni ma. Cua ngulala ti caa ycuu' nu Xu'na na chaca quiya'.

⁶Ni sca cha' ná culacua tsa ti' ma jii, pana jña ma cha' jii ycuu' Ndyosi cuentya jii' cua ña'a ca cha' nu tyacua xi jii ma. Lo'o jua'a ta ma xlya'be jii ycuu' Ndyosi cha' jua'a ndyaca cha' jii ma, nu lo'o chcuu' ma lo'o ycuu' Ni. ⁷Lo'o li' cua'ni Ni cha' ti ti tyii tyiquee ma, masi ná caca cuayá' ti' ñati chalyuu ni cha' laca ma jua'a. Nga'aa ca'ya cha' cuxi hique ma li', nga'aa caca cuxi cresiya jii ma li', xqui'ya cha' cua ngua stu'ba cha' jii ma lo'o Jesucristo.

Tyu'u tyiquee na jii' cua ña'a ca cha' nu tso'o laca

⁸Cu'ma tya'a ngusni na cha' jii Cristo, ndi'ya ti culacua ti' ma

tyucui tyempo nu ndi'i ma chalyuu: Cua ña'a ca cha' nu chañi tsa cha' jua'a laca, bi' laca nu nga'a cha' tyu'u tyiquee ma jii; jua'a lcaa cha' nu cua'ni chi' ngu' loo, lcaa cha' nu liñi ca, lcaa cha' su lubii ntsu'u tyiquee na, lcaa cha' nu tso'o tsa ña'a, lcaa cha' nu tso'o tsa nti' ngu' ña'a ngu' jii, masi lcaa cha' tso'o bi', nu jua'a tso'o tsa nchcuu' ngu' jii, bi' laca nu nga'a cha' tyu'u tyiquee ma jii. ⁹Cua'ni ma cha' tyi'u ti' ma jii lcaa cha' nu cua ngua tsa'a ma 'na, masi sca cha' nu cua ndyuna ma tya lo'o nda na' cha' lo'o ma, masi sca cha' nu cua na'a ma cha' ndyu'ni na'; bi' laca cha' nu nga'a cha' cua'ni ma, lo'o li' cua'ni ycuu' Ndyosi cha' ti ti tyii tyiquee ma.

**Tso'o tsa ntsu'u tyiquee
Pablo cha' cua yaa lo'o ngu'
msta cha' xtyucua jii'**

¹⁰Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' lo'o na'a na' cha' cua ndyalaa msta nu nda cu'ma lijya slo na'. Tso'o nti' na' cha' cua ndyi'u ti' ma 'na chaca quiya', lo'o jua'a tso'o tsa nti' na' cha' cua nda ma msta bi' 'na xqui'ya ycuu' nu Xu'na na. Jlo ti' na' cha' si'i na ngujyaa ti' ma 'na, laca cha' nga'aa ngujui ñi'ya nu xtyucua ma 'na tya tsubi' la. ¹¹Ná nacui na' cha' lyiji tsa cha' tso'o 'na, cha' tso'o tsa ndyaala' ti' na' lo'o na laca nu ndyiji ti xi 'na. ¹²Ntsu'u quiya' lyiji tsa cha' 'na, lo'o jua'a ntsu'u quiya' quiña'a tsa cha' tso'o ndyiji 'na; jua'a ti ngui'i na', cha' cua ngui'i na' cha' tyaala' ti' na' lcaa su tya'a na' lo cña re. Ná ndu'ni cha' masi tso'o tsa ndyiji na cacu, masi ntyute' ti na'; masi quiña'a tsa na

ntsu'u 'na, masi xti ti cha', ná ndulo cha' bi' 'na. ¹³Cua nda ycuí' Cristo juersa 'na cha' talo na' jilí' cua ña'a ca cha', na laca nu tyacua ti xi 'na. ¹⁴Masi jua'a, tso'o tsa nti' na' cha' cua ngxutyucua mā 'na laja lo'o ndyacua cha' cuxi 'na ca nde.

¹⁵Cu'mā ngu' Filipos, cua jlo ti' mā ñi'ya ngua lo'o ngutu'u na' nde loyuu su cuentya Macedonia, ndya'a na' nchcui' na' cha' jilí' Jesús lo'o ngu' bi'; li' sca ti taju cu'mā nu ndyu'ni tlyu mā jilí' ycuí' Ndyosi ca jua, cua ndya mā msta cha' caca sca xlya'be 'na, xqui'ya cha' tso'o tsa ngua tsa'a mā cha' jilí' Jesús laja lo'o nguti'lí' na' lo'o mā. ¹⁶Lo'o jua'a tyuu quiya' cua nda mā sca xlya'be 'na nu lo'o nguliji xi cha' tyiji yu'u 'na ca quichí' Tesalónica. ¹⁷Ni si'i cha' caja sca cha' xlya'be ti 'na nclyacua ti' na', tso'o la nti' na' si tyanu tso'o cha' jilí' ycuí' Ndyosi ne' cresiya jilí' mā. ¹⁸Ndi'ya xacuí' na' cha' jilí' mā juani: Cua quiña'a tsa na nda mā 'na, bi' cha' cua nti' tsa na' tya na' tsa xlya'be jilí' mā; nga'aa ntsu'u chaca na nu lyiji 'na tsiya' ti juani, tya lo'o yaa yu Epafrodito, yalo'o yu lcaa cha' tso'o nu cua nda mā

'na. Ñi'ya laca sca msta nu ndiya tsa ti' ycuí' Ndyosi jilí', cha' tyixi tsa xtyi'li nda bi' nu ndacui lcaa ti se'i, jua'a laca cha' tso'o nu nda mā 'na cuentya jilí' ycuí' Ndyosi. ¹⁹Tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u jilí' ycuí' Ni, bi' cha' ta Ni lcaa na nu lyiji cha' tyiji yu'u jilí' mā chalyuu; cua jlo ti' na' cha' jua'a ndu'ni ycuí' nu Xu'na na' lo'o ñati' xqui'ya Jesucristo. ²⁰Tso'o si tyucui tyempo cua'ni tlyu na jilí' ycuí' Ndyosi Sti na lacua. Jua'a caca tu'ni.

Ngusalya' yu lo'o ngu'

²¹Chacuayá' jilí' Jesucristo nda na' xlyo ni'lí' jilí' lcaa tya'a mā, ñati' jilí' ycuí' Ndyosi cajua; la cui' jua'a nti' lcaa ngu' tya'a ndya'a ya ca nde. ²²Lo'o lcaa ngu' nu ngusñi cha' jilí' ycuí' Ndyosi ca quichí' re, jua'a ngu' nu ndi'i ndyu'ni cña ca ni'i tlyu cuentya jilí' nu xu'na tlyu nu laca emperador, cua nti' tsa ngu' chcuicha' ngu' jilí' mā.

²³Cua nti' tsa na' cha' ña'a ti tya cua'ni la Jesucristo nu Xu'na na cha' tso'o lo'o mā tyucui tyempo nu lijya nde loo la. Jua'a caca tu'ni.